

રકઆત એ તરાવીહ કા તહકીકી જાએજ

- શૈખ અબૂ ઝૈદ ઝમીર

કિયામે-રમઝાન કી ફઝીલત

અબૂ હુરૈરહ રઝી. ફરમાતે છે :

અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) કિયામે-રમઝાન કી તર્ગીબ દિયા કરતે થે, સખ્તી સે ઉસ પર અમલ કરને કા હુકમ ના દેતે થે, આપ કહા કરતે થે: જિસને ઇમાન ઔર સવાબ કી બિયત સે રમઝાન મેં કિયામ કિયા ઉસકે સાબિહા ગુનાહ માફ કર દિયે જાતે હૈ. (બુખારી: સલાતુલ તરાવીહ 2009, મુસ્લિમ: સલાતુલ મુસાફિરીન વ કસરહા 1267) અલ્ફાઝ મુસ્લિમ કે હૈ ।

અમ્મ બિન મુર્આહ અલ જુહની ફરમાતે હૈ:

કુળઆ કા એક શખ્સ અલ્લાહ કે રસૂલ (સ.અ.વ.) કે પાસ આયા ઔર આપ સે કહા: એ અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) ભલા બતલાઇએ અગર મૈ ગવાહી દૂં કી અલ્લાહ કે સિવા કોઇ માબૂદે બરહકક નહી ઔર આપ અલ્લાહ કે રસૂલ હૈ, પાંચ વકત કી નમાઝે ભી પઢૂં, રમઝાન કે રોજે ભી રખું ઔર ઉસમે કિયામુલ્લૈલ ભી કરું ઔર જકાત ભી દૂં (તો મુજે કયા મિલેગા?) નબી રસૂલ(સ.અ.વ.) ને જવાબ દિયા: જો ઇસ પર (અમલ કરતે હુએ) મર જાએ વો સિદ્દીકીન ઔર શુહદા મેં હોગા ।

(ઇબ્ને ખુજૈમા, અલવજજાર, ઇબ્ને હિબ્બાન અલ્ફાઝ ઇબ્ને ખુજૈમા કે હૈ) અલબાની કહતે હૈ : ઇસ કી સનદ સહીદ હૈ । (સહીહ ઇબ્ને ખુજૈમા 2212, સહીહુતર્ગીબ 1003)

1. શુબ્હા આઇશા રઝિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા કી હદીસ તહજ્જુદ કે બારે મેં હૈ ના કી તરાવીહ કે બારે મેં.

જવાબ : કઇ ઉલમા ને હદીસે-આઇશા કો તરાવીહ કે બાબ મેં શિક્ક કિયા હૈ.

ઇમામ બુખારી : તરાવીહ કી નમાઝ કી ફઝીલત ઉસ શખ્સ કી ફઝીલત જો રમઝાન મેં કિયામ કરે ।

સુનન અલ કુબરા લિલ બૈહકી : કિતાબુરસલાહ :

રમઝાન કે મહિને મેં કિયામ કી રકઅતો કે બારે મેં જો સિવાયત કિયા ગયા હૈ ઉસકા બયાન ।

સુનન અબ્નસાઇ અલ કુબરા :

કિતાબુરસલાહ :

રમઝાન મેં નમાઝ કિસ તરહ હૈ ।

મુસનદ અબી અબાના :

રોજો કી કિતાબ કી શુરુઆત : ઉસ નમાઝ કી રકઅતો કી તાદાદ જો અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) રમઝાન મેં પઢતે થે ઔર આપ સારે મહીનો મેં ઉસ પર મુદાવમત

ਅਸ਼ਰਫ਼ੁਲ ਹਿਦਾਯਾ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮਨਿਫ਼ ਫ਼ੁਰਮਾਤੇ ਹੈ : ਅਭੂ ਸਲਾਮ ਜਿਨ ਅਫਿਦਰ ਰਹਮਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਿਨੇ ਹਜ਼ਰਤ ਆਇਸ਼ਾ ਰਾਜਿਯਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹਾ ਤੋਂ ਦਰਖਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਰਮਜ਼ਾਨ ਮੈਂ ਅਲਲਾਹ ਤੇ ਰਸੂਲ(ਸ.ਅ.ਵ.) ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਥੀ। ਆਪਨੇ ਫ਼ੁਰਮਾਯਾ ਤੇ ਆਪ (ਸ.ਅ.ਵ.)ਰਮਜ਼ਾਨ ਔਰ ਗੈਰ ਰਮਜ਼ਾਨ ਮੇਂ ਗ਼ਯਾਰਹ ਰਕਅਤ ਤੋਂ ਜਾਅੇਦ ਨਹੀਂ ਪਠਿੰਦੇ ਥੇ ਯਾਨੀ ਆਠ ਤਰਾਵੀਹ ਦੀ ਔਰ ਤੀਨ ਧਿਰ ਦੀ। (ਅਸ਼ਰਫ਼ੁਲ ਹਿਦਾਯਾ : ਜਿਲਦ 2 ਸਫ਼ਹਾ 232)

2. ਸ਼ੁਯੁਹਾ : ਆਇਸ਼ਾ ਰਾਜਿਯਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹਾ ਦੀ ਹਦੀਸ਼ ਧੰਸ ਜਾਤ ਪਰ ਦਲਾਲਤ ਕਰਤੀ ਹੈ ਤੇ ਅਲਲਾਹ ਤੇ ਰਸੂਲ(ਸ.ਅ.ਵ.) ਘਾਰ ਰਕਅਤ ਪਠਿੰਦੇ ਥੇ ਔਰ ਤਰਾਵੀਹ ਦੋ ਦੋ ਰਕਅਤ ਹੋਤੀ ਹੈ

ਜਵਾਬ : ਆਇਸ਼ਾ ਰਾਜਿਯਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹਾ ਨੇ ਧੰਸ ਜਾਤ ਦੀ ਸਰਾਹਤ ਦੀ ਤੇ ਅਲਲਾਹ ਤੇ ਰਸੂਲ(ਸ.ਅ.ਵ.) ਦੋ ਦੋ ਰਕਅਤ ਪਠਿੰਦੇ ਥੇ ਔਰ ਥੇ ਜਾਤ ਨਜੀਰਸੂਲ(ਸ.ਅ.ਵ.) ਤੇ ਕੌਲ ਤੋਂ ਭੀ ਸਾਬਿਤ ਹੈ

ਰਾਤ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੋ ਦੋ ਰਕਅਤ ਹੈ

ਨਜੀ ਰਸੂਲ(ਸ.ਅ.ਵ.)ਤੋਂ ਜੀਵੀ ਆਇਸ਼ਾ ਰਾਜਿਯਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹਾ ਫ਼ੁਰਮਾਤੀ ਹੈ : ਰਸੂਲੁਲਲਾਹੁਰਸੂਲ(ਸ.ਅ.ਵ.) ਧੰਸ਼ਾ, ਜਿਸੇ ਲੋਗ ਅਤਮਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੋਂ ਫ਼ਾਸਿਹ ਹੋਨੇ ਤੇ ਜਾਦ ਤੋਂ ਫ਼ਜ਼ ਤੇ ਦਰਮਿਆਨ 11 ਰਕਅਤ ਨਮਾਜ਼ ਪਠਿੰਦੇ, ਹਰ ਦੋ ਰਕਅਤ ਤੇ ਜਾਦ ਸਲਾਮ ਫ਼ੈਰਤੇ ਔਰ ਐਕ ਰਕਅਤ ਧਿਰ ਪਠਿੰਦੇ। (ਮੁਸਲਿਮ: ਸਲਾਤੁਲ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰੀਨ ਵ ਕਸਰੁਹਾ 1216)

ਧੰਨੇ ਉਮਰ ਫ਼ੁਰਮਾਤੇ ਹੈ ਤੇ ਅਲਲਾਹ ਤੇ ਰਸੂਲ(ਸ.ਅ.ਵ.) ਨੇ ਫ਼ੁਰਮਾਯਾ : ਰਾਤ ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੋ, ਦੋ ਰਕਅਤ ਹੈ ਔਰ ਜਦੋਂ ਤੁਮ ਟੋਭ ਲੋ ਤੇ ਬੁਯਹ (ਸਾਫ਼ਿਕ) ਤੁਮਹੇ ਪਾ ਲੇਗੀ ਤੋ ਐਕ ਰਕਅਤ ਪਠ ਲੋ ਉਸ ਪਰ ਧੰਨੇ ਉਮਰ ਤੋਂ ਪੂਛਾ ਗਯਾ : ਥੇ ਮਰਨਾ ਮਰਨਾ ਕਯਾ ਹੈ? ਆਪ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ: ਹਰ ਦੋ ਰਕਅਤ ਤੇ ਜਾਦ ਤੁਮ ਸਲਾਮ ਫ਼ੈਰ ਦੋ। (ਭੁਯਾਰੀ: ਅਲ ਧਿਰ 990, ਮੁਸਲਿਮ: ਸਲਾਤੁਲ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰੀਨ ਵ ਕਸਰੁਹਾ 1252) ਅਲਲਾਹੁ ਮੁਸਲਿਮ ਤੇ ਹੈ।

3. ਸ਼ੁਯੁਹਾ : ਜਾਜ਼ ਰਿਵਾਯਤ ਮੈਂ ਤੇਰਹ ਰਕਅਤ ਮਰੀ ਹੈ ਜਿਸਤੋਂ ਗ਼ਯਾਰਹ ਰਕਅਤ ਦੀ ਤਹਦੀਦ ਖ਼ਾਤਮ ਹੋ ਜਾਤੀ ਹੈ।

ਜਵਾਬ : ਥੇ ਦੋ ਰਕਅਤੇ ਗ਼ਯਾਰਹ ਰਕਅਤੋਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦੀ ਹੈ ਔਰ ਜਾਜ਼ ਔਡਾਤ ਆਪ ਧਿਰ ਤੇ ਜਾਦ ਥੇ ਦੋ ਰਕਅਤੇ ਪਠਿੰਦੇ ਥੇ ਲਿਹਾਜ਼ਾ (11) ਔਰ (13) ਮੈਂ ਕੋਧਿ ਤਜਾਹ ਨਹੀਂ

1. ਕਿਆਮੁਲ ਲੈਲ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਮੈਂ ਦੋ ਹਲਕੀ ਰਕਅਤੇ

ਆਇਸ਼ਾ ਰਾਜਿਯਲਲਾਹੁ ਤਆਲਾ ਅਨ੍ਹਾਂ ਫ਼ੁਰਮਾਤੀ ਹੈ :

ਅਲਲਾਹ ਤੇ ਰਸੂਲ(ਸ.ਅ.ਵ.) ਜਦੋਂ ਰਾਤ ਮੈਂ ਕਿਆਮ ਕਰਤੇ ਤੋਂ ਅਪਨੀ ਨਮਾਜ਼ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੋ ਹਲਕੀ ਰਕਅਤੋਂ ਤੋਂ ਕਰਤੇ। (ਮੁਸਲਿਮ: ਸਲਾਤੁਲ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰੀਨ ਵ ਕਸਰੁਹਾ 1286)

ਜੈਦ ਜਿਨ ਜਾਲਿਦ ਅਲ ਜੂਹਨੀ ਫ਼ੁਰਮਾਤੇ ਹੈ ਤੇ ਜੈਨੇ ਕਹਾ : ਆਜ਼ ਰਾਤ ਮੈਂ ਅਲਲਾਹ ਤੇ ਰਸੂਲ(ਸ.ਅ.ਵ.) ਦੀ ਨਮਾਜ਼ ਜ਼ਰੂਰ ਟੋਭੁੰਗਾ। ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਦੋ ਹਲਕੀ ਰਸੀ ਰਕਅਤੇ ਪਠੀ। ਫ਼ਿਰ ਦੋ ਰਕਅਤੇ ਲਮਜੀ ਲਮਜੀ ਪਠੀ। ਫ਼ਿਰ ਦੋ ਰਕਅਤੇ ਪਠੀ ਜੋ ਉਨ ਦੋਨੋਂ ਤੋਂ ਕਮ ਲਮਜੀ ਥੀ। ਫ਼ਿਰ ਦੋ ਰਕਅਤੇ ਪਠੀ ਜੋ ਉਨ ਦੋਨੋਂ ਤੋਂ ਕਮ ਲਮਜੀ ਥੀ। ਫ਼ਿਰ ਦੋ ਰਕਅਤੇ ਪਠੀ ਜੋ ਉਨ ਦੋਨੋਂ ਤੋਂ ਕਮ ਲਮਜੀ ਥੀ। ਫ਼ਿਰ (ਐਕ) ਧਿਰ ਪਠੀ। ਥੇ ਤੇਰਾ ਰਕਅਤੇ ਫ਼ੁਧ। (ਮੁਸਲਿਮ : ਸਲਾਤੁਲ ਮੁਸਾਫ਼ਿਰੀਨ ਵ ਕਸਰੁਹਾ 1284)

અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) કી નમાઝ છે। ઉનસે કહા ગયા પિત્ર કે સાથ ગ્યારહ રકઅત ?

આપને કહા: હાં, ઔર તેરહ રકઅત ભી ઉસી કે કરીજ છે। ઔર કહા કિ મૈં નહી જાનતા યે ઇતની સારી રકઆત કી જયાદતી કહાં સે ઇખદ હુઈ। (અલ મસાબિહ ફી સલાતિતરાવીહ સં. 42, 43)

2. ઇમામ શાફેઈ રહિમહુલ્લાહ

ઇમામ શાફેઈ રહિમહુલ્લાહ ફરમાતે છે : ઔર ઇસમેં કોઇ તંગી કી બાત નહી ઔર ના કોઇ હદ છે ઇસ લિએ કિ યે નફલ છે, પસ અગર કિયામ કો લમ્બા ઔર સજદો (યાની રકઅતો) કો કમ કરે તો બેહતર છે ઔર વો મુજે જયાદા પસંદ છે, ઔર અગર રુક્ૂઅ ઔર સજદો કો જયાદા કરે તો ભી અસ્છા છે। (મારિફતુસ સુનનિ બલ આસાર બૈહકી : અન્સલાહ: કિયામુ રમખાન 1444)

3. ઇમામ અહમદ બિન હમ્બલ રહિમહુલ્લાહ

ઇમામ તિર્મિઝી રહિમહુલ્લાહ ફરમાતે છે : ઇમામ અહમદ બિન હમ્બલ ફરમાતે છે કિ ઇસ સિલસિલે મેં મુખતલિફ રિવાયત છે ઔર ઇસ સિલસિલે મેં કોઇ ફૈસલા નહી કિયા ગયા છે। (સુનન અતિર્મિઝી : 806 ખિતહકીકિલ અલબાની)

4. ઇમામ અબૂ હનીફા રહિમહુલ્લાહ

રમખાન કા કિયામ ઔર ઇસકી ફજાલત કા બયાન : ફિર ઉસમેં ગ્યારહ રકઅત કે તાલ્લુક સે આઇશા રજિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા કી હદીસ ખિફ કી, ઔર ઇસ તાદાદ કે અલાવા ઉસમેં કિસી ઔર અદદ વાલી રિવાયત કો ખિફ નહી કિયા। (અલ મુવતા લિ મુહમ્મદ બિન અલ હસન 1/355)

ખુલાસ-એ-કલામ યહ છે કિ તમામ શવાહિદ વ અસાનિદે-સહીહા કી બિના પર અલ્લાહ કે નબી રસૂલ(સ.અ.વ.) રમખાન વ ગૈર રમખાન મેં ગ્યારહ રકઅત તરાવીહ (વ ગૈર રમખાન મેં તહજજુદ) હી પઠા કરતે થે। રહી બાત ઇસકો ઘર યા મરિજદ મેં પઢને વ ઉસકે તઅરયુન કે સિલસિલે મેં તો નબી-એ-અક્રમ રસૂલ(સ.અ.વ.) કે અલ્ફાજ ખુદ ઇસકે શાહિદ છે કિ સહાબ-એ-કિરામ રજિયલ્લાહુ તઆલા અન્હુમ કે જૌકો-શૌક ને રસૂલુલ્લાહ રસૂલ(સ.અ.વ.) કો ચોથી રાત કો હુજરે હી મેં રોકે રખા। નબી-એ-રહમત રસૂલ(સ.અ.વ.) કા સહાબ-એ-કિરામ કી જમાઅત સે યહ ખિતાબ કિ ઇસકે ફર્જ હોને કે બાદ તુમ આખિજ ના આ જઓ, લિહાજ મૈં (સિફ ઇસ ડર કી બિના પર) નહી આયા। હમારે લિયે એક દર્સ છે કિ નબી રસૂલ(સ.અ.વ.) કી દિલી ચાહત થી કિ ઇસ નફલી ઇબાદત કો ઠીક ઉસી તરહ અદા કરતે રહા જએ જૈસી પિછલી તીન રાતો કો અદા કિયા ગયા, મગર રહમતુલ-લિલ-આલમીન હોને કે નાતે ઉમ્મત કો મશકકત મેં ભી નહી ડાલના ચાહતે। ઇસલિયે જો ઇસ બાત પર કાદિર છે કિ ઇશા કે બાદ અપને ઘર હી પર વો તરાવીહ કો ઇસી ખુબસૂરતી, ખુશૂઅ વ ખુજૂઅ કે સાથ અદા કર સકતા છે તો જરૂર અદા કરે, ઇસમેં કોઇ કબાહત નહી, મગર ધ્યાન રહે ઉસકા યહ અમલ ઉસકી જાત કે સાથ ખાસ છે વો કમજોર લોગો કો ઇસી અમલ પર આમાદા ના કરે વરના ઇસ નફલી ઇબાદત કી રુહ કો બુકસાન પહુચેગા। અલ્લાહ કે નબી રસૂલ(સ.અ.વ.) ને હર રમખાન મેં 1 બાર વ અપની ખિન્દગી કે આખિરી રમખાન

6) 28=મહીને કે પહેલે બીસ દિન મેં જુરારહ બિન ઔફા કા અમલ

7) 24=સર્પદ બિન જુબૈર

8) 20=અકસર અહલે ઇલમ

9) 16=અબૂ મિજલજ

10) 13=મુહમ્મદ બિન ઇન્હાક

11) 11=ઔર માલિક ને ખુદ અપને લિએ ઉસે પસંદ કિયા ઔર ઉસકો અબૂ બક્ર અલ અરબી ને પસંદ કિયા । (ઉમદતુલ કારી: કિતાબુતરાવીહ : બાબ ફજલુ મન કામ રમખાન)

અબુલ અબ્બાસ અલ કુર્તુબી રહિમુલ્લાહ ફરમાતે હૈ : ઔર બહુત સે અહલે ઇલમ ને કહા: ગ્યારહ રકઅત, આઈશા કી હદીસ સે અખજ કરતે હુએ । (અલ મુફ્દિમ લિમા અશકલા મિન તલખીસિ કિતાબિ મુસ્લિમ: અરસલાહ 1267)

ઇમામ ઇબ્ને તૈમિયા રહિમુલ્લાહ ફરમાતે હૈ : જૈસે કિયામે રમખાન કી રકઅત કે સિલસિલે મેં અલ્લાહ કે નબી રસૂલ(સ.અ.વ.) ને કોઇ અદદ મુઅરયન નહી કિયા બલકિ આપ કા મામૂલ યે થા કિ આપ રમખાન ઔર ગૈર રમખાન મેં તેરહ રકઅત સે જયાદા નહી પઢતે થે । લેકિન આપ બહુત લખી રકઅત પઢતે । ફિર જબ હજરત ઉમર ને ઉબઇ બિન કઅબ પર લોગો કો જમા કિયા તો વો ઉન્હે બીસ રકઅત પઢાતે । ઔર ફિર તીનસઅત યિત્ર પઢાતે. જિતની રકઆત ઉન્હોને બઢાઇ થી ઉસી કે બકદ કિરાત હલકી કર દેતે । કયું કિ મુકતદિયોં પર એક હી લખી રકઅત કે મુકાબલે મેં યે જયાદા આસાન થા । ફિર સલફ મેં બાજ વો ભી થે જો ચાલીસ રકઅતો કે સાથ તીન યિત્ર પઢ । કરતે થે ઔર બાજ કા મઅમૂલ છતીસ રકઅત ઔર તીન યિત્ર કા ભી થા ઔર યે સબ જાએજ હૈ । ઇન સૂરતો મેં સે આદમી જિસ તરીકે સે ભી રમખાન મેં કિયામ કરે તો ઉસને અરછા કિયા । જહાં તક કિ અફજલ કા મામલા હૈ તો યે નમાજિયોં કે હાલાત કે એતબાર સે બદલ જતા હૈ । અગર ઇનમેં લખે કિયામ કી તાકત હૈ તો ઉનકે લિએ દસ રકઅત ઔર ઉસકે બાદ તીન યિત્ર જૈસે અલ્લાહ કે નબી રસૂલ(સ.અ.વ.) ખુદ રમખાન ઔર ગૈર રમખાન મેં પઢા કરતે થે યહી અફજલ હૈ ઔર અગર મુકતદિ લખે કિયામ કી તાકત ના રખતે હો તો બીસ રકઅત હી સે કિયામ કરના અફજલ હૈ । (મજમૂઅ અલ ફતાવા લિ ઇબ્ને તૈમિયા 22 સં. 272)

ચારો ઇમામો ને કયા કહા હૈ ?

1. ઇમામ માલિક રહિમુલ્લાહ

ઇમામ એબી રહિમુલ્લાહ ફરમાતે હૈ : ઔર કહા ગયા ગ્યારહ રકઅતે, ઔર માલિક ને ખુદ અપને લિએ ઉસે પસંદ કિયા ઔર ઉસકો અબૂ બક્ર અલ અરબી ને ભી પસંદ કિયા । (ઉમદતુલ કારી : કિતાબુતરાવીહ : બાબ ફજલુ મન કામ રમખાન)

ઇમામ સુયૂતી રહિમુલ્લાહ ફરમાતે હૈ : ઔર હમારે અરહાબ મેં અલ જૂરી ને ઇમામ માલિક સે બકલ કરતે હુએ કહા કિ ઉન્હોને કહા : ઉમર બિન ખતાબ ને લોગો કો જિસ પર જમા કિયા મુજે વહી બહુત પસંદ હૈ ઔર વો ગ્યારહ રકઅત હૈ ઔર વહી

2. વિત કે બાદ દો હલકી રકઅતે

આઈશા રજિયલ્લાહુ તઆલા અન્હા ફરમાતી હૈ : અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) રાત કો તેરહ રકઅતે પઢતે, ફિર જબ સુબહ કી અજન સુનતે તો હલકી સી દો રકઅતે પઢતે । (બુખારી અતહજુદ 1170)

4. શુબ્હા : તરાવીહ ઔર તહજુદ દો અલગ નમાઝ હૈં.

અનસ રઝિ. ફરમાતે હૈ : અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) રમજાન મેં નમાઝ પઢ રહે થે તો મૈ આયા, આપકે સાથ આપકી એક જાનિબ ખડા હો ગયા, ફિર એક દુસરા શખ્સ આયા વો બી સાથ ખડા હો ગયા યહાં તક કિ એક જમાત હો ગઈ । જબ અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) ને મહસૂસ કિયા કિ મૈ પીછે (મુકતદી) હૂં તો આપ ને નમાઝ હલકી કર દી, ફિર આપ અપને ઘર મેં ચલે ગયે ઔર એસી નમાઝ પઢી જો હમારે સાથ નહી પઢી થી । અનસ બિન માલિક કહતે હૈ : હમ ને સુબ્હ આપ સે કહા : કયા આપ ને રાત મેં હમારી મૌજુદગી કો મહસૂસ કર લિયા થા ? આપ રસૂલ(સ.અ.વ.) ને ફરમાયા : હાં, ઇસી વજહ સે તો મૈને નમાઝ હલકી કર દી । (મુસ્લિમ: અરિસયામ 1848)

1. જવાબ : અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) સે યે સાબિત નહી કિ એક રાત મેં તરાવીહ ઔર તહજુદ (દોનો) પઢી હોં.

2. હદીસે ફલાહ ઇસ બાત પર દલાલત કરતી હૈ કિ અલ્લાહ કે રસૂલ (સ.અ.વ.) ને તરાવીહ કે બાદ તહજુદ નહી પઢી નોએમ બિન જિયાદ અબૂ તલ્હા અલ અન્સારી ફરમાતે હૈ : કિ ઉન્હોને નોમાન બિન બશીર કો હિમ્સ કે મિમ્બર પર યે કહતે હુએ સુના : હમને રમજાન કી તેઈસવી (23) રાત અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) કે સાથ રાત કે પહલે એક તિહાઈ ફિરસે તક કિયામ કિયા । ફિર હમને પચ્ચીસવી (25) રાત આપ રસૂલ(સ.અ.વ.) કે સાથ આધી રાત તક કિયામ કિયા । ફિર હમારે સાથ અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) ને સત્તાઈસવી (27) રાત કિયામ કિયા યહાં તક કિ હમે ગુમાન હોને લગા કિ હમે ફલાહ નહી મિલેગી । ઉન્હોને કહા : હમ સહરી કો ફલાહ કહતે થે । (મુસ્નદ અહમદ, મુસ્નન્ફ ઇબ્ને અબી શયબા, ઇબ્ને નસ્ર ફી કિયામિલ લૈલ, નસાઈ, અહમદ, અલ ફરયાબી, હાકિમ, ઇબ્ને ખુજૈમા) અલ્ફાજ અહમદ કે હૈ । (સલાતુતરાવીહ 10) (સહીહ)

ઔર એક રિવાયત મેં હૈ : પસ જબ તીસરી રાત થી, આપ રસૂલ(સ.અ.વ.) ને અપને અહલ વ અયાલ ઔર ખવાતીન સબકો ઔર લોગો કો જમા કિયા, ઔર હમારે સાથ કિયામ કિયા યહાં તક કિ હમ ને (ઇસ બાત કા) ખદશા મહસૂસ કિયા કિ હમસે ફલાહ ફૈત હો જાએગી । (મુસ્નદ અહમદ, નસાઈ, તિર્મિઝી, ઇબ્ને માજ, અબૂ દાઉદ)

(કિયામે રમજાન સ. 14, સલાતુતરાવીહ સ. 15) (સહીહ)

3. (અલ્લાહ કે રસૂલ (સ.અ.વ.) જબ કોઈ અમલ કરતે તો ઇસ પર મુદાવમત કરતે લિહાજ અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) તહજુદ કેસે તર્ક કર સકતે હૈ ।

આઈશા રજિયલ્લાહુ તઆલા અન્હાં અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) કી નમાઝ કે બારે મેં ફરમાતી હૈ : અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) કોઈ નમાઝ પઢતે તો ઇસ પર મુદાવમત કરતે । (બુખારી:અરરસૌમ 1970, મુસ્લિમ: સલાતુલ મુસાફિરીન વ કસરુહા 1378)

4. જવાબ : એક રાત મેં દો વિત્ર નહીં હૈ

કેન્સે બિન તલ્લ ફરમાતે હૈ : તલ્લ બિન અલી રમખાન મેં એક દિન હમારે પાસ આએ ઔર હમારે હી પાસ શામ કી ઔર ઇફતાર કિયા, ફિર ઇસ્વી રાત હમેં નમાઝ પઢાઇ ઔર વિત્ર ભી પઢાઇ, ફિર અપની મસ્જિદ મેં ગયે ઔર અપને સાથીયો કો નમાઝ પઢાઇ ઔર જબ વિત્ર (પઢાની) બાકી રહી તો એક શખ્સ કો આગે કર દિયા ઔર કહા : અપને સાથીયો કો વિત્ર પઢાઓ, કયુંકી મૈને અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) સે સુના હૈ, આપ ફરમાતે થે : એક રાત મેં દો વિત્ર નહીં । (મુસ્નદ અહમદ, તિર્મિઝી, ઇબ્ને માજ, અબૂ દાઉદ, અજિજિયા) રાવી: તલ્લ બિન અલી (સહીહ અલ જમે 756) (સહીહ)

5. તરાવીહ ઔર તહજજુદ એક હી હૈ । (કશ્મીરી)

અન્વર શાહ કશ્મીરી ફરમાતે હૈ : આમ તૌર સે ઉલમા ને કહા : બેશક તરાવીહ ઔર રાત કી નમાઝ દો મુખતલિફ નમાઝે હૈ । ઔર મેરે નજદિક દોનો એક હી હૈ અગરચે ઇનકી સિફાત મુખતલિફ હૈ । જૈસા કિ તરાવીહ પર (સાલ ભર) મુદાવમત નહીં હૈ ઔર ઉસકો જમાત કે સાથ અદા કિયા જતા હૈ, ઔર ઉસકો રાત કે પહલે હિન્સે મેં અદા કરતે ઔર કભી ઉસકો રાત કે દુસરે હિન્સે તક અદા કરતે હૈ । બરખિલાફ તહજજુદ કે કિ વો રાત કે આખિરી હિન્સે મેં હોતી હૈ ઔર ઉસમે જમાત નહીં હોતી । ઔર ઔસાફ કે ઇખ્તિલાફ કો દલીલ બના કર ઇન દોનો નમાઝો કો અલગ કરાર દેના મેરી રાય મેં અરઘી બાત નહીં હૈ । બલકિ ચે દોનો એક હી નમાઝ હૈ । જબ ઇસકો રાત મેં મુકદ્દમ કિયા જાએ તો ઉસકા નામ તરાવીહ હૈ ઔર જબ મુઅખ્ખર કિયા જાએ તો ઉસકા નામ તહજજુદ હૈ । (ફૈયુલ બારી : કિતાબુતતહજજુદ: બાબ કિયામુન્નબી બિલ લૈયલિ ફી રમખાન વ ગૈરિહિ)

કયા બાજમાત કિયામે-રમખાન બિદઅત હૈ ?

1. ચે કયા હી બેહતર બિદઅત હૈ : અબ્દુર રહમાન બિન અબ્દુલ કારી રહિમહુલ્લાહ ફરમાતે હૈ : મૈ ઉમર કે સાથ રમખાન કી એક રાત મસ્જિદ ગયા । લોગ મુતફર્રિક (ઇબાદત મે મશ્ગૂલ) થે । કોઇ અકેલા નમાઝ પઢ રહા થા, ઔર કુછ લોગ કિસ્વી કે પીછે (જમાત સે) નમાઝ પઢ રહે થે । ઇસ પર ઉમર રજિ. ને ફરમાયા: મેરા ખ્યાલ હૈ કિ અગર મૈ તમામ લોગો કો એક કારી કે પીછે જમા કર દૂં તો ચે જયાદા અરઘા હોગા । આપને ઇસ બાત કા પુખ્તા ઇરાદા કર લિયા ઔર ઉન લોગો કો ઉબઈ બિન કઅબ કે પીછે (એક જમાત મેં) જમા કર દિયા । ફિર એક રાત મૈ ઉનકે સાથ બિડલા તો દેખા કિ સબ લોગ (એક જમાત સે) અપને ઇમામ કે પીછે નમાઝ પઢ રહે હૈ । હજરત ઉમર રજિ. ને ફરમાયા: ચે નઇ ચીજ કિતની અરઘી હૈ ઔર (રાત કા) વો હિન્સા જિન્સમેં ચે લોગ સો જાતે હૈ ઉસ હિન્સે સો બેહતર ઔર અફ્જલ હૈ જિન્સમેં ચે નમાઝ પઢ રહે હૈ । આપ કી મુરાદ રાત કે આખિરી હિન્સે (કી ફજલત) થી । કયુંકી લોગ ચે નમાઝ (યાની કિયામે-રમખાન) શુરુ રાત હી મેં પઢ લેતે થે । (બુખારી : સલાતુતરાવીહ 2010)

અલ્લાહ કે રસૂલ ને રમજાન કા કિયામ મુદાવમત (પાલન્દી)

કે સાથ કિસ લિએ નહી કિયા ।

આઇશા રજિ. ફરમાતી હૈ : અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) રમજાન મે બીચ રાત બાહર તશરીફ લાએ, ઔર મરિજદ મે નમાઝ પઢી । ઔર કુઇ સહાબા ભી આપ કે સાથ નમાઝ મે શરીફ હો ગએ । સુબહ હુઇ તો લોગો ને ઉસ (રાત કી નમાઝ) કે બારે મે આપસ મે ગુફતગૂ કી । (દુસરી રાત) લોગ જયાદા જમા હો ગએ ઔર આપકે સાથ નમાઝ અદા કી । સુબહ હુઇ તો ઉંઠોને ઉસ (રાત કી નમાઝ કી) ગુફતગુ કી । તો તીસરી રાત લોગ ઉસસે ભી જયાદા જમા હો ગએ, અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) આએ ઔર નમાઝ પઢી તો (લોગો ને ભી) આપ કે સાથ નમાઝ પઢી । જબ ચૌથી રાત થી તો મરિજદ મે જગહ બાકી નહી રહી । લેકિન ઇસ રાત આપ તશરીફ નહી લાએ બલકિ આપ સુબહ કી નમાઝ કે લિએ આએ । જબ નમાઝ પઢ લી તો લોગો કી તરફ મુતવજજહ હોકર શહાદતૈન કે ઇક્રાર કે બાદ ફરમાયા : અમ્મા બાદ ! મુજે તુમ્હારે જમા હોને કા ઇલ્મ થા, લેકિન મુજે ઇસ બાત કા ડર હુઆ કી કહી તુમ પર ફર્જ ના કર દી જાએ ઔર ફિર તુમ ઇસકો (અદા કરને સે) આજિજ હો જાઓ । લિહાજ અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) કી વફાત હુઇ તો યહ મામલા ઇસી તરહ કાયમ રહા. (બુખારી સલાતુતરાવીહ 2012, મુસ્લિમ: સલાતુલ મુસાફિરીન વ કસરુહા 1217) ઓર એક રિવાયત મે હૈ : ચે રમજાન મે હુઆ । (બુખારી: અતહજજુદ 1129, મુસ્લિમ સલાતુલ મુસાફિરીન વ કસરુહા 1270)

તરાવીહ કી રકઅત કે બારે મે જાબિર કી હદીસ

ઇમામ ઇબ્ને ખુજૈમા રહિમહુલ્લાહ ફરમાતે હૈ : હમસે મુહમ્મદ બિન ઉસ્માન અલ અજલી ને હદીસ બયાન કી, વો કહતે હૈ હમ કો બૈદુલ્લાહ યાની ઇબ્ને મૂસા ને ખબર દી, વો કહતે હૈ હમ કો યાકુબ બિન મુહમ્મદ બિન બૈદુલ્લાહ અલ કુમી ને ખબર દી, વો ઇસા બિન જારિયા સે રિવાયત કરતે હૈ, જાબિર બિન અબ્દુલ્લાહ ને ફરમાયા : અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) ને રમજાન મે હમારે સાથ આઠ રકઅત ઔર પિત્ર નમાઝ પઢી । (સહીહ ઇબ્ને ખુજૈમા: અરસલાહ 1070)

ઇમામ ઐની ફરમાતે હૈ : કિયામે રમજાન કે તાલ્લુક સે ઉસકી રકઆત કી મુસ્તહબ તાદાદ કે બારે મે ઉલમા કે મુખતલિફ અકવાલ હૈ । (ઉમદતુલ કારી: કિતાબુતરાવીહ: બાબ ફજલુ મન કામ રમજાન)

ફિર ઉસકો જિફ કિયા :

(રકાઅતે-તરાવીહ વ ઉસ પર અમલપૈરા અહલે-ઇલ્મ)

1) 47=અલ અરવદ બિન યશુદ

2) 38=માલિક

3) 41=અહલે મદીના કા કૌલ

4) 39=ઉમર બિન અબ્દુલ અજ્જ કે જમાને મે અહલે મદીના કા અમલ

5) 34=આખરી અશરામે મે જરારા બિન ઔફા કા અમલ

મેં 2 બાર અપને રબ કે કુર્આન કો હજરત જિબ્રીલ અલૈહિરસલામ કો સુનાયા, ગોયા યહ ઇસ બાત કી તસ્દીક હૈ કિ અલ્લાહ કી યહ મુકદ્દસ વ મુકદ્દમ કિતાબ હાફિજો કે સીનો મેં પૂરી તરહ મહફૂજ હૈ ।

હજરત ઉમર રજિ. કી ખત કે સિલસિલે મેં ઉમ્મત કા શાયદ હી કોઇ શખ્સ નાઆશના હો । અલ્લાહ કે રસૂલ(સ.અ.વ.) કી જબાને-ફૈજ સે ફજાઇલે-ઉમર સે મુતાઅલિલ સેકકો અકવાલ અહાદીસ કી કિતાબો મેં મહફૂજ હૈ । તરાવીહ કો કુછ લોગ બિદઅતે-ઉમરી (મઆજઅલ્લાહ) સે તાબીર કરતે હૈ । હમ ઇસ મૌકે પર સિદ્દિ એક બાત અર્જ કરના ચાહેંગે કિ બિદઅતી કા ઠિકાના જહન્નમ હૈ જબકી રસૂલે-અકરમ(સ.અ.વ.) ને હજરત ઉમર કો અશર-એ-મુબશ્શરહ મેં શુમાર ફરમાયા હૈ । એક તરફ તો ઉમ્મત કે કુછ લોગ (અલ્લાહ ઉન પર રહમ કરે) હજરત ઉમર કો બિદઅતી કહે, વહી રસૂલે-મુકર્મ(સ.અ.વ.) ઉનકો જન્નતી હોને કી ખુશખબરી સુનાએ । અબ આપ હી બતાઇયે કિસકી બાત સહી હૈ ? હમારા ઇમાન તો રહમતુલ-લિલ-આલમીન પર હૈ ।

કારિયન, યહ રહમતો મઠિફરત વ જહન્નમ સે આઝાદી પાને કા મહીના હૈ । લિહાજા હમ કુર્આન વ હદીસ કો માનને વાલે સિદ્દિ સહી અકવાલ કી રોશની મેં હી અપની હિદાયત કા સામાન તૈયાર કરે, કહી હમ બેકાર કે ફિત્નો-ફસાદ મેં પડકર રમજાન કી નેઅમતો સે ખાલી હાથ ન રહ જાએ । અલ્લાહ સે દુઆ હૈ કિ વો હમે બેક અમલ કી તૌફીક અતા ફરમાએ, રમજાન કી ખૈર વ ભલાઇ સે બહરામન્દ ફરમાએ ઔર રમજાન કે તકદ્દુસ કો બરકરાર રખને વાલો મેં શામિલ ફરમાએ । આમીન !

ઇસ્લામિક ઇન્ફોર્મેસન સેન્ટર - ભુજ
હોટલ નૂરાની પાસે, ડાંડા બજાર, ભુજ
મો. 84017 86172
www.iickutch.blogspot.in

